

DE NADERE REFORMATIE EN ISRAEL

Leeskring CGK Dordrecht

Datum 22 maart 2018

Dr. M. van Campen

Theodorus van der Groe (1705-1784)

Tijdens de vierde en laatste bijeenkomst van de leeskring Nathanaël richten we ons op Theodorus van der Groe. Hij was jarenlang predikant in Rotterdam en wordt beschouwd als de laatste vertegenwoordiger van de Nadere Reformatie. Het gezegde luidt: Van der Groe doet het hekje toe. De ernstige piëtist Van der Groe werd door de Utrechtse hoogleraar S. van der Linde getypeerd als één van de belangrijkste representanten van de Nadere Reformatie in de achttiende eeuw. Opmerkelijk is dat hij zijn visie op Israël niet zozeer verwoordde in theologische verhandelingen, maar in preken en dan nog wel in een biddagpreek en een catechismuspreek. Een derde bron, naast deze beide predikaties, vormt de voorrede die Van der Groe toevoegde aan de Nederlandse vertaling van de verklaring op de twaalf kleine profeten van de Schotse puritein Hutcheson. Hij geeft daarin onder meer een uiteenzetting over de ‘Zeven tydt-percken van Godts Verbondt als de Sleutel der Prophetien’.

Het verbond centraal

Het centrale uitgangspunt bij het lezen van de Schrift dient te worden gekozen in het verbond van God, dat hij uiteen ziet waaieren in zeven tijdperken of perioden. Voor zover wij hebben kunnen nagaan, is Van der Groe de enige ‘oude schrijver’ die zo expliciet de leer van de zeven perioden hanteert als leesregel van de Bijbel. ‘Het is de Schriftuerlyke Leere, van Godts opgerichte Verbondt met het Mensdom in de weereldt, in zeven onderscheide Perioden of Tydt-percken, loopende van het Begin, tot aen het Einde der weereldt, dewelcke ons voorkomt, als de eerste algemeene Sleutel, of Uitleg-regel van de H. Schriftuer.’ Belangrijk is hierbij te bedenken dat de zeven tijdvakken door hem niet worden opgevat als verschillende verbonden, maar als verschillende uitingsvormen van het ene genadeverbond dat God na de zondeval met de mens heeft opgericht en dat gefundeerd is in het werk van Jezus Christus, de Middelaar van het verbond. De zeven tijdperken worden door hem als volgt ingedeeld:

1. Van Adam (na de zondeval) tot Noach.
2. Van Sem tot Abraham.
3. Van Abraham tot de exodus uit Egypte.
4. Van de wetgeving bij de Sinaï tot de komst van Jezus Christus.
5. Van Pinksteren tot het ingaan van de volheid der heidenen.
6. Van de bekering der joden tot het einde van de wereld.
7. Van de wederkomst van Jezus tot in de eeuwigheid.

Van der Groe is er rotsvast van overtuigd met deze periodenleer de toegang tot het Woord van God gevonden te hebben. Daarmee krijgen we een ‘voornamen Sleutel’ in handen voor het goede begrip van met name de profetische gedeelten van de Bijbel. Mits geestelijk verstaan en op de juiste wijze gehanteerd zal deze sleutel kunnen dienen tot ‘grondige Openinge van het Prophetische Woordt, dat, sonder behulp van dese Regel, nimmermeer recht sal kunnen verstaen worden.’ Bij het lezen van de profetieën moeten we ons permanent en consequent afvragen ‘tot welke van de Seven Verbondts Perioden de Materie, of de Zaek, die by de

Propheten voorkomt, eigentlijk en bekwaemst gebracht kan worden.’ Zo valt er een bijzonder licht over deze perikopen. Er zullen weinig dingen meer zijn die dan nog voor ons verborgen blijven. Het is niet te zeggen wat ‘eene Klaerheit en Gemakkelijkheit’ deze methode met zich meebrengt om de ware zin van de profetische beloften en bedreigingen te ontdekken.

Biddagpreek

Ook in de biddagpreek over Romeinen 11:26 is het verbond voor Van der Groe het centrale uitgangspunt. Hij herinnert aan het woord uit Hosea 2:18, dat door hem als volgt omschreven wordt: ‘Ik zal een eeuwig trouw- of huwelijks-verbond met u maken, dat onverbrekkelijk zal zijn, en door alle eeuwen heen zal duren, en nooit zal eindigen.’ Ondanks deze machtige belofte heeft God zijn volk echter tijdelijk een scheidbrief gegeven, zoals een man zijn overspelige vrouw ook weleens voor een tijd uit zijn huis kan zetten. Hij sluit haar op zonder enige omgang of gemeenschap met haar te hebben, net zolang zij tot berouw komt en zich verbetert. Door hun ongeloof en ongehoorzaamheid heeft God de joden verworpen en de heidenen in hun plaats aangenomen. In het laatste der dagen zal Hij hen echter weer in zijn verbond herstellen. Langer dan zeventien honderd jaar heeft dit volk nu al gezucht onder het ‘gansch zwaar oordeel van den Heiligen God’. En nog steeds brandt Zijn heilige toorn tegen hen. Toch zijn ze nog altijd niet verteerd, net zomin als de brandende braamstruik bij de Horeb verteerde.

En ziet! zoo aanstonds, als de laatste Heidenen zullen ingegaan zijn, en er geen meer Heidenen geroepen, noch bekeerd zullen worden, dan zal de Heere niet langer wachten, om Zijne genadige, en almachtige hand weder te leggen, aan de zalige bekeering en herstelling, van Zijn oude Joodsche volk. O! dan zal Jehova God, met groote en wonderlijke kracht daaraan gaan werken, om zijn oude Joodsche overspelig wijf, dat nu zoo lang geheel van Hem vervreemd, en gescheiden geweest is, eens weder te huis te halen, op eene heilige wijze, door Zijn Woord en Geest, en daar dan voor eeuwig, bij Hem te doen wonen, zonder zich ooit weder, van haar te scheiden, of haar van zich te laten scheiden.

Oproep tot gebed

‘werpt het alles altemaal toch nu in geloove neder, op dezen Rotssteen de(r) eeuwen, wiens werk volkomen is! hangt en kleeft ganschelijk, aan die belofte van het eeuwige trouw-verbond; leeft en sterft daarin, met Jakob: dat de Verlosser zal komen uit Zion, en dat Hij de goddeloosheden zal afwenden van Jakob.’

Catechismuspreek

Nergens in de bekende en belangrijke Heidelbergse Catechismus komt Israël expliciet ter sprake. Voor Van der Groe was dat geen belemmering om er in zijn preek over zondag 19 toch uitvoerig aandacht aan te besteden. De apostolische belijdenis aangaande de opstanding van het lichaam vormde de directe aanleiding om zijn gemeente in Kralingen deelgenoot te maken van zijn toekomstverwachting aangaande het joodse volk.

Over het moment waarop het laatste oordeel zal plaatsvinden, wil Van der Groe niet al te veel speculeren. Het wijdverbreide gezegde van Elia, dat we bij diverse andere voetianen tegenkomen, is ook de Kralingse predikant niet onbekend.

‘Reeds in oude tijden is er een overlevering geweest onder de Joden, dat de wereld juist zestig eeuwen, of zesduizend jaren staan zal, te weten, twee duizend jaren voor, twee duizend jaren onder, en tweeduizend jaren na de wet.’ Hij rekent uit dat op basis daarvan het algemene oordeel over ongeveer driehonderd jaar zou moeten plaatsvinden. Hij wil van een dergelijke rekenmethode echter niet weten.

‘Doch geliefden! wij hebben hier niet te werk te gaan met menselijke overleveringen, maar alleen met de Heilige Schrift; en die heeft ons van den juisten tijd des laatsten oordeels nergens eenig bericht gedaan, maar dien voor ons, menschen, met opzet verborgen gehouden.

Wij mogen niet nieuwsgierig of vermetel in deze grote verborgenheid proberen door te dringen. Van der Groe herinnert aan het woord van Jezus dat van die dag niemand weet dan alleen de hemelse Vader (Mark. 13:32). God had er zijn wijze redenen voor om die dag voor ons verborgen te houden. Dat neemt echter niet weg, dat ons in de Schrift wel verscheidene tekenen der tijden worden aangereikt, die aan de komst van Christus noodzakelijk vooraf moeten gaan. Ten dele zijn deze tekenen reeds vervuld; een ander deel zal in de toekomst in vervulling gaan. Met name de volgende signalen van de eindtijd worden door Van der Groe gestipuleerd:

- a. de val van de antichrist en zijn rijk, evenals de vernietiging van de stad Rome en de troon van het beest.
- b. de bekering van het gehele joodse volk en het ingaan van de volheid der heidenen.
- c. het aanbreken van een verheerlijkte staat der kerk, waarin de gelovigen met Christus als Koning gedurende een tijd van duizend jaren op aarde zullen regeren. In deze periode zal volgens Openbaring 20 de duivel gebonden zijn, zodat hij de volkeren niet meer kan verleiden. Na de duizend jaren zal er nog een ‘zeer zware vervolging’ over de kerk komen, verwekt door Gog en Magog. Deze tijd zal echter maar kort duren; spoedig zal Christus komen en het einde der wereld een feit zijn.

De verwachting van een bloeiperiode voor de kerk op aarde impliceert voor Van der Groe dat hij de dag des oordeels nog niet zeer nabij acht. Het zal nog meer dan duizend jaren duren, omdat de tekenen der tijden nog vervuld moeten worden. Deze wetenschap mag echter niet leiden tot zorgeloosheid. Als wij sterven, is voor ons persoonlijk de dag van de wederkomst immers aangebroken: ‘zooals de dood den mensch laat, zoo zal de dag des oordeels hem vinden.’ Wij moeten het komende oordeel ‘elken dag, ja elk oogenblik’ tegemoet zien.’